

1 ז. וְשָׁמַע מִיָּמָה, אָמַר שְׁתֵּי קְדוּשּׁוֹת, כלומר שתי מצוות הטעונות
 2 כוס, כגון ברכת המזון והבדלה, עַל כּוֹס אֶחָד, אם אין לו אלא כוס
 3 אחד, אף שכאשר יש לו שני כוסות, מבואר בגמרא לעיל (קכ):
 4 שאין לומר שתי קדושות על כוס אחד.
 5 ח. וְשָׁמַע מִיָּמָה, ששית בריתא זו כפית שִׁמְאִי הִיא וְאֵלֶּיָּהּ דְּרַבִּי
 6 יְהוּדָה שביאר שלבית שמאי מברכים על הנר תחילה ואחר כך על
 7 הבשמים ולבית הלל תחילה על הבשמים ואחר כך על הנר.
 8 רב אשי אינו מונה אלא שבע הלכות הנלמדות מן הברייתא: רב
 9 אָמַר, אין ללמוד מן הברייתא אלא שבע הלכות, משום ששני
 10 הדינים מְעַמּוּ פָּנָם, וְכֹס שֶׁל בְּרַכָּה צְרִיךְ שִׁיעוּר, חָדָא מִלְּתָא הִיא
 11 – דבר אחד הם, וְהָכִי קֹאמֵר, מֵאִי מְעַמּוּ מְעַמּוּ פָּנָם – מהו הטעם
 12 שאם טעמו לכוס של הבדלה פגמו ושוב אינו ראוי לברכת המזון,
 13 שעל כן מבואר בברייתא שכשאין לו אלא כוס אחד אינו מבדיל
 14 על הכוס קודם שיאכל כיון שיוכרח לטעום ממנו ושוב לא יוכל
 15 לברך עליו ברכת המזון אלא מניחו לאחר הסעודה כדי לברך
 16 ברכת המזון ולהבדיל על אותו הכוס. מְשוּם דְּכֹס שֶׁל בְּרַכָּה צְרִיךְ
 17 שִׁיעוּר, וכיון שטעם מן הכוס נחסר מן השיעור. אכן אם היה הכוס
 18 גדול, ובטעימתו לא נחסר משיעור רביעית, אין הכוס נפגם
 19 בטעימה זו. נמצא שאין ללמוד מן הברייתא אלא ש'כוס של ברכה
 20 צריך שיעור'.
 21 הגמרא מביאה דעות שונות באיזה אופן נעשה היין פגום: רַבִּי יַעֲקֹב
 22 בְּרַ אִידִי קָפִיד אֲחֻצָּבָא פְּגִימָא – הקפיד אף על כד של יין פגום,
 23 כלומר שאם שתה אדם מכד של יין שוב לא היה מברך על היין
 24 שבכד. רַב אִידִי בְּרַ שִׁישָׁא קָפִיד אֲבָקָא פְּגִימָא – הקפיד דווקא אם
 25 שתה אדם מן הכוס עצמו, אבל אם שתה מן הכד לא הקפיד. מִרַּב
 26 בְּרַ רַב אִשִּׁי קָפִיד אֲפִילוּ אֲחֵיתָא פְּגִימָתָא – הקפיד אפילו שתה
 27 אדם מחבית של יין שוב לא היה מברך על היין שבחבית.
 28 הגמרא מביאה ברייתא הדורשת מן המקרא את חובת הקידוש
 29 בלילה וביום: תָּנוּ רַבָּנִן, נֹאמַר בכתוב (שמות כח) 'זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת
 30 לְקִדְשׁוֹ, ויש לדרוש את המקרא כך, 'זָכוֹרְהוּ עַל תֵּינִן'. כלומר, שיש
 31 לקדש את השבת בהזכרת ברכה על כוס של יין. אִין לִי – ועדיין
 32 אין אני יודע את חובת הקידוש אֲלֵא בְיוֹם, שהרי נאמר בפסוק
 33 'זָכוֹר אֶת יוֹם', אך קידוש בְּלִילָה מִנֵּיִן יש ללמוד. תִּלְמוּד לֹמַר 'זָכוֹר
 34 אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקִדְשׁוֹ, ומתיבת 'לקדשו' יש לרבות את קידוש
 35 הלילה, שהוא בזמן שמתקדש יום השבת בכניסתו.
 36 הגמרא מקשה על כך שתי קושיות: שנינו בברייתא 'בְּלִילָה מִנֵּיִן'.
 37 כלומר, שפשוט הדבר שיש לדרוש את עיקר הכתוב על קידוש
 38 היום, אלא שיש לברר מהיכן לומדים שיש חיוב קידוש אף בלילה.
 39 ועל כך יש לתמוה, אֲדַרְבֵּה, הרי עֵינֵךְ קִדְּשָׁא בְּלִילָה הוּא (קריש)
 40 – עיקר מצות קידוש בלילה היא, שכן מתיבת 'לקדשו' יש ללמוד
 41 דְּבִי קָרִישׁ תַּחֲלַת יוֹמָא בְּעֵי לְקִדְּשֵׁי – שהשעה שבה מתקדש היום
 42 בכניסתו היא הראויה לקדש על הכוס.
 43 וְתו – ועוד יש להקשות, על מה ששנינו בברייתא 'בְּלִילָה מִנֵּיִן,
 44 תִּלְמוּד לֹמַר 'זָכוֹר אֶת יוֹם', שהרי התנא מִיתֵּדֵר אֲלֵילָה – מחזור אחר
 45 דרשה לרבות את קידוש הלילה, וְקָא נָסִיב לִיה קָרָא דִּימָמָא –
 46 וכיצד הוא מביא על כך מקרא העוסק בקידוש היום.
 47 מתרצת הגמרא: הָכִי קֹאמֵר – כך יש לגרס בדברי הברייתא, נאמר
 48 בכתוב 'זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקִדְשׁוֹ', ויש ללמוד מכך שצריך להיות

49 זָכוֹרְהוּ עַל תֵּינִן בְּכִנְיֻתָּהּ – בכניסת השבת, דהיינו בקידוש הלילה.
 50 ועדיין אין לִי – אין אני יודע דין קידוש אֲלֵא בְּלִילָה, בְּיוֹם מִנֵּיִן,
 51 תִּלְמוּד לֹמַר 'זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת', ויש לרבות מתיבת 'יום' גם את
 52 קידוש היום, אף שאינו עיקר בקידוש הלילה.
 53 הגמרא מבררת את נוסח ברכת קידוש היום: בְּיוֹם מֵאִי מְבָרֵךְ – איזו
 54 ברכה מברכים בקידוש היום. אָמַר רַב יְהוּדָה, 'בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן'.
 55 כלומר, אין אומרים ברכה על הקידוש כלל, אלא מברכים 'בורא
 56 פרי הגפן' על כוס יין ושותים.
 57 מביאה הגמרא מעשה בענין זה: רַב אִשִּׁי אִיקָלַע [נודמן] לְעִיר
 58 מְחוּזָא, אָמַר לִיה – אמרו לו בני העיר ביום השבת, לִיקְדִּישׁ לָן מִרַּב
 59 – יקדש לנו הרב 'קִדְּשָׁא רַבָּה' – קידוש גדול. הָבו לִיה – נתנו לו
 60 כוס יין לקדש עליה. סָבַר – חשב רב אשי, מֵאִי נִיהוּ – מה היא
 61 כוונתם שאקדש להם 'קִדְּשָׁא רַבָּה', אָמַר לעצמו, מְבָרֵךְ – הרי כָּל
 62 הַבְּרִכוֹת בּוֹלִין שֶׁל קִדְּשׁוֹ עַל הַיֵּין 'בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן' אָמַר רַבִּישָׁא –
 63 פותחות הן בברכת 'בורא פרי הגפן', ולפיכך אָמַר על הכוס ברכת
 64 'בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן', וְאִגִּיד בֵּיה – והאריך בה, כדי לראות אם ימחר
 65 אחד מן המסובים להכין עצמו לשתות, ובכך יבין שאין הם
 66 מברכים עוד ברכה בקידוש זה. ואכן חֲזִייה – ראה רב אשי לָהּוּא
 67 סָבָא – לזקן אחד, דְּגִחִין וְשְׁתֵּי – שהתכוּפַּף לשתות מכוס שהיתה
 68 לפניו. קָרִי אֲנַפְשִׁיהּ – קרא רב אשי על עצמו את המקרא (קהל ב
 69 יד) 'הַחֶכֶם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ'.
 70 הגמרא מבארת דין מי שלא הבדיל במוצאי שבת: אָמַר רַבִּי
 71 חֲזִינָא, מִי שֶׁלֹּא הִבְדִּיל בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת מְבָדִיל וְהוֹלֵךְ בְּכָל הַשַּׁבָּת
 72 [ו-השבוע] בּוֹלֵא.
 73 מבררת הגמרא: וְעַד כְּמָה – עד איזה יום ניתן עוד להבדיל. אָמַר
 74 רַבִּי יוֹרָא, עַד יוֹם רַבִּיעִי בְּשַׁבָּת. דהיינו, בימי ראשון שני ושלישי,
 75 שהם נידונים אחר השבת שעברה, אבל מיום רביעי ואילך נגדרים
 76 הימים אחר השבת הבאה, ושוב אי אפשר להשלים בהם את
 77 הבדלת השבת שעברה.
 78 כִּי הָא – וכמו שמצינו דין זה לגבי ענין אחר, דִּיתִיב [ו-שישב] רַבִּי
 79 יוֹרָא קָמִיה [ו-לפני] דְּרַב אָסִי, וְאָמַר לֵה – ויש אומרים שישב רב אָסִי
 80 קָמִיה דְּרַבִּי יוֹחָנָן, וְיָתִיב וְקָאמֵר – וישב רב אָסִי ואמר דין זה, לְעֵנֵן
 81 דִּין גִּיטָין, חָדָא בְּשַׁבָּתָא תָּרִי וְתִלְתָּא – יום ראשון בשבוע, וכן יום
 82 שני ושלישי, בְּתֵר שַׁבָּתָא – נמשכים אחר השבת שעברה, ולפיכך
 83 אם אמר אדם לאשתו 'הרי זה גִּיטָךְ על מנת שתתני לי מאתיים זה
 84 אחר השבת', אם נתנה לו עד סוף יום שלישי הרי זו מגורשת, אבל
 85 אם נתנה לו מיום רביעי ואילך אינה מגורשת. ואילו אֲרִבְעָ וְחֲמִישָׁא
 86 וּמַעֲלֵי יוֹמָא – יום רביעי וחמישי ושישי, קָמִי שַׁבָּתָא – נמשכים אחר
 87 השבת העתידה לבוא. ולפיכך אם אמר אדם לאשתו 'על מנת
 88 שתתני לי קודם השבת', ונתנה אותם ביום רביעי או חמישי או
 89 שישי הרי זו מגורשת.
 90 אָמַר רַב יַעֲקֹב בְּרַ אִידִי, אֲכַל לֹא מְבָרֵךְ עַל הָאֵשׁ – על האש. דהיינו,
 91 אף שניתן להשלים את ההבדלה עד ליום רביעי, מכל מקום אין
 92 לברך ברכת 'בורא מאורי האש' אלא במוצאי שבת בלבד,
 93 והמבדיל בימים שלאחר מכן אינו מברך ברכה זו.
 94 הגמרא מבררת דין המפסיק בקידוש בין נטילת ידיים לסעודה: אָמַר
 95 רַב בְּרִינָא אָמַר רַב,

1 הַנּוֹטֵל יָדָיו לְסַעֲוָה קוֹדֵם קִידוּשׁ, לֹא יִקְדָּשׁ עַל הַיָּין אַחֵר הַנְּטִילָה,
2 מֵאַחֵר וְהַקִּידוּשׁ מִפְּסִיק בֵּין נְטִילָה לְאַכִּילָה, וְהָרִי זֶה כְּהִיסָח הַדַּעַת.
3 אֲלֹא אָדָם אַחֵר יִקְדָּשׁ, וְהוּא יֵצֵא יָדָיו חֹבְתוֹ בְּשִׁמְעָה וּשְׁתִּיה. [וְכֵן
4 אָמַר רַב אָדָא בְּרַחֲמֵה אָמַר רַב, נִטְלָל יָדָיו לֹא יִקְדָּשׁ].
5 אָמַר לְהוּ רַב יִצְחָק בְּרַחֲמֵה אָמַר רַב מִרְתָּא לְרַב בְּרוּנָא וּלְרַב אָדָא בְּר
6 אַהֲבָה, אֶפְתִּי לֹא נָח נִפְשִׁיהָ דְּרַב שְׁכַחְנִיהוּ לְשִׁמְעָתָתִיה – עַדִּין לֹא
7 נִפְטָר רַב מִן הָעוֹלָם וְכַבֵּר שִׁכְחוּ אֶת הַהִלְכוֹת שֶׁלִּימַד לְנוּ. וְזִמְנִין
8 סְגִיִּין הָיָה קְאָמְנָא קָמִית דְּרַב – הָרִי פַעֲמִים רַבּוֹת הֵייתִי עוֹמֵד לִפְנֵי
9 רַב בְּשַׁעַת הַקִּידוּשׁ, וְנוֹכַחְתִּי לְרֹאוֹת דְּוִימְנִין דְּחִבְיָא עָלֵיהּ רִיפְתָּא
10 מְקַדָּשׁ אֲרִיפְתָּא – שְׁפַעֲמִים שְׁהִיתָה הַפֶּת חֲבִיבָה לּוֹ, כְּשֶׁהָיָה רַעֲב,
11 הִיָּה מְקַדָּשׁ עֲלֵיהּ, וְזִמְנִין דְּחִבְיָא לֵיהּ חֲמָרָא מְקַדָּשׁ אֲחִמְרָא –
12 וּפַעֲמִים שְׁהִיָּה הָיִין חֲבִיב לּוֹ, כְּשֶׁהָיָה צָמָא, וְקִידָשׁ עֲלֵיו. וּמֵאַחֵר
13 שְׁלַפְעָמִים הִיָּה מְקַדָּשׁ עַל הַפֶּת, יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִכָּךְ שְׁמוּתָר לִיטוֹל
14 יָדִים קוֹדֵם קִידוּשׁ, וְאֵין בְּכַךְ הִיסָח הַדַּעַת בֵּין נְטִילָה לְאַכִּילָה,
15 שְׁהָרִי הַמְקַדָּשׁ עַל הַפֶּת בַּהֲכַרְח צָרִיךְ לִיטוֹל יָדָיו תַּחֲלִילָה.
16 הַגְּמָרָא מְבַאֲרָת אֶת דִּינוֹ שֶׁל הַטּוֹעֵם קוֹדֵם קִידוּשׁ אוֹ הַבְּדִילָה: אָמַר
17 רַב הוּנָא אָמַר רַב, אָדָם שֶׁשָּׁעָם דְּבַר מֵאֲכָל קוֹדֵם קִידוּשׁ הַלִּילָה,
18 אִפְּלוּ אִם טַעַם רַק דְּבַר מוֹעֵט וּבִשְׁגָגָה, שׁוֹב אֵינוֹ מְקַדָּשׁ בְּאוֹתוֹ
19 הַלִּילָה, אֲלֹא רַק לְמַחֵר קוֹדֵם סַעֲוָה.

המשך מעמוד ג

ג. והטעם בזה שצריך לב' ענינים אלו (ואינו מספיק אחד מהם), כי צריך לפעול ב' ענינים: א) להמשיך ההמשכה ממקורה. ב) שההמשכה תגיע למטה, לעזה"ז הגשמי. ולכן צריך ב' הענינים הנ"ל: א) ביטול במציאות. ב) פעולה גשמיית.

ויובן זה בהקדים המבואר בחסידות¹⁰³ עה"פ¹⁰⁴ "שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך", שיש ב' בחי' חותם, חותם שוקע וחותם בולט. וכמו שבגשמיות הנה כאשר חותמים בחותם בולט על השעוה נעשה בה שיקוע, וכאשר מניחים חותם שוקע נעשה שם בליטה. כמו"כ בעבודה הרוחנית, כאשר עבודת האדם היא בחותם בולט, שהו"ע האהבה כרשפי אש בבחי' רצוא ויצאיה מגדר הכלים, הנה עי"ז נמשך מלמעלה בחי' חותם שוקע, שהם האורות השקועים ומלוכשים בכלים, בחי' אור דסדר השתלשלות. וכאשר עבודתו היא בבחי' חותם שוקע, שהו"ע אהבה כמים ובחי' שוב שמצד הביטול, עי"ז נעשה כלי להמשכת חותם בולט, שהם האורות שבולטים ולמעלה מהכלים, בחי' האור שלמעלה מהשתלשלות.

היינו, שע"י ענין הביטול נמשך אור שלמעלה מהשתלשלות, ובכדי שהמשכה זו תומשך בעולם העשי', צריך שזה יתבטא במעשה בפועל, והוא כאשר האדם נותן בפועל ממש צדקה למאן דלית לי' מגרמי'. ועי"ז נמנע יניקה לחיצונים, כי המשכת הגילוי היא רק במקום שיש כלים לגילוי זה. וכמ"ש¹⁰⁵ "וילבש צדקה כשריון", שע"י נתינת צדקה נעשה "שריון" להגן מהחיצונים¹⁰⁶.

ובפרטיות, מצד אחד ה"שריון" הוא לבוש שמכסה את האדם המוגבל, ומצד שני יש בו נקבים שפתוחים לחוץ ומכוסים ע"י הקשקשים. וכמו"כ פעולת הצדקה, מצד אחד היא ממשיכה גילוי אור שלמעלה מסדר השתלשלות בתוך סדר ההשתלשלות כנ"ל (ס"א), בדוגמת לבוש שמקיף את האדם. ומצד שני הגילוי הוא באופן שסותם את הנקבים, שההמשכה תהי' רק במקום הראוי, בקדושה דוקא (מחמת ענין הביטול כנ"ל).

(103) לקו"ת שה"ש מה, א ואילך.

(104) שה"ש ח, ג.

(105) ישע"י נט, יז.

(106) בהבא לקמן – ראה אגה"ק ס"ג ד"ה וילבש צדקה כשריון.